

Ελευθέριος Μουτσάνας Παιδίατρος

ΤΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΧΑΣΜΑ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

Οι έφηβοι σήμερα, και στην Ελλάδα, όπως και στα περισσότερα μέρη του κόσμου, διαμορφώνονται με βάση τις επιδράσεις που δέχονται από το οικογενειακό περιβάλλον, από το σχολείο, από τους συνομηλίκους, από τα ΜΜΕ, από την κοινότητα στην οποία ζουν και γενικότερα από την κοινωνία.

Το πρώτο περιβάλλον, η **οικογένεια**, είναι ο φορέας που προσφέρει στον έφηβο τα εφόδια για ακαδημαϊκή/επαγγελματική επιτυχία και τον εκπαιδεύει να αποδεχθεί τους διάφορους κοινωνικούς ρόλους που πρέπει να έχει ως ενήλικος και να αναλάβει κοινωνικές ευθύνες. Όμως, κατά τη διάρκεια της εφηβείας των παιδιών της, σχεδόν κάθε οικογένεια βρίσκεται σε κρίση, γιατί τα άτομα που την αποτελούν περνάνε μια μεταβατική περίοδο αρκετά ταραγμένη συναισθηματικά. Οι έφηβοι βιώνουν τις δυσκολίες της εφηβείας και οι γονείς την «κρίση της μέσης ηλικίας» και έτσι το έδαφος είναι γόνιμο για την ανάπτυξη συγκρούσεων στην οικογένεια. Ακριβώς σε αυτή τη φάση οι γονείς συνήθως αντιμετωπίζουν αυξημένα οικονομικά προβλήματα με την εκπαίδευση των παιδιών και, επιπλέον, μπορεί να αντιμετωπίζουν κατάθλιψη, η οποία επιτείνεται από τις μεταβολές που παρατηρούν στο σώμα τους σε αυτή την ηλικία (αύξηση του βάρους, ρυτίδες, εμμηνόπαυση για τις γυναίκες, μειωμένη σεξουαλική ικανότητα και άλλα). Έτσι, από τη μια χαιρόνται και θαυμάζουν τα παιδιά τους που μεγάλωσαν, από την άλλη όμως «ζηλεύουν» και μελαγχολούν λόγω της δικής τους κατάστασης. Στενά συνδεδεμένος με την κρίση της μέσης ηλικίας είναι και ο φόβος του θανάτου, τον οποίο αισθάνονται οι γονείς όλο και περισσότερο και ο οποίος επιτείνεται όταν υπάρχουν νοσήματα φθοράς ή αρρώστιες και θάνατοι σε συνομηλίκους τους. Εκτός αυτών, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του αριθμού των μονογονεϊκών οικογενειών λόγω αύξησης των διαζυγίων και οι συνέπειες από άποψη οικονομική, συναισθηματική και κοινωνική για τον έφηβο εύκολα γίνονται αντιληπτές.

Το **σχολείο** είναι, μετά την οικογένεια, ο κύριος συντελεστής στην ακαδημαϊκή επιτυχία και στην κοινωνικοποίηση του παιδιού. Δυστυχώς, όμως, συνήθως είναι απομονωμένο από την οικογενειακή και κοινωνική ζωή του παιδιού και επικοινωνία υπάρχει μόνο για να ανακοινωθεί στους γονείς η αντικοινωνική συμπεριφορά και η κακή βαθμολογία του. Το σημερινό σχολείο αντιμετωπίζει

τους μαθητές σαν μηχανές παραγωγής βαθμών και δεν τους ωθεί να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα και την υπευθυνότητά τους, να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να μάθουν πώς να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τους άλλους, να ωριμάσουν. Βεβαίως, η ευθύνη αυτής της ανεπάρκειας δεν βαρύνει τους εκπαιδευτικούς, πολλοί από τους οποίους αγωνίζονται για τη διαμόρφωση κοινωνικών και υπεύθυνων ανθρώπων, αλλά την κατεύθυνση που δίνει στην εκπαίδευση η πολιτεία.

Η **παρέα** των συνομηλίκων είναι ιδιαίτερα σημαντική για τους εφήβους, ανεξάρτητα από το φύλο τους, και τους πιέζει προς ηθικές και κοινωνικές αξίες διαφορετικές, ίσως, από αυτές των γονιών, συμμετέχοντας και με αυτό τον τρόπο στην κοινωνικοποίησή τους. Γι' αυτό και έχει μεγάλη σημασία η επιλογή φίλων τέτοιων, που η επαφή μαζί τους θα βοηθήσει τους εφήβους να οδεύσουν ομαλά και φυσιολογικά προς την ενηλικίωση. Οι γονείς, λοιπόν, πρέπει να ενδιαφέρονται να μάθουν για τους φίλους των παιδιών τους - τους οποίους, εξάλλου, δεν μπορούν να επιλέξουν και να ελέγξουν από την εφηβεία και μετά -, αν θέλουν να αποφύγουν τα παιδιά τους άσχημες καταστάσεις.

Τα **MME** παίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη ζωή των εφήβων, καθώς αυτοί δαπανούν μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου τους για να παρακολουθήσουν τηλεόραση και να ασχοληθούν με το Διαδίκτυο, λειτουργώντας ως αποδέκτες μηνυμάτων, θετικών και αρνητικών. Αποτελούν ένα καλά οργανωμένο δίκτυο διαχείρισης των νέων, που επηρεάζει τον τρόπο που θα σκεφτούν, θα συμπεριφερθούν, θα ντυθούν, θα διασκεδάσουν. Δημιουργούν πρότυπα και παρεμβαίνουν καθοριστικά στην διαμόρφωση των συνειδήσεών τους. Ωστόσο, είναι ανεύθυνα σε περίπτωση που τα αποτελέσματα της καθοδήγησής τους αποβούν αρνητικά. Έχουν οργάνωση, αλλά όχι και στόχο, άλλον από την επικοινωνία και, βεβαίως, την κατανάλωση.

Ο βαθμός δυσκολίας στην πραγματοποίηση του τελικού στόχου των εφήβων, που είναι ακριβώς να γίνουν ενήλικοι, καθορίζεται και από τη μορφή της **κοινωνίας** στην οποία καλούνται να ζήσουν και να δράσουν. Έτσι, σε μια μικρή γεωργική κοινωνία, όπου οι ρόλοι των ενηλίκων είναι απλοί και σαφώς καθορισμένοι, το έργο του εφήβου είναι απλό και μπορεί να ολοκληρωθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα. Το αντίθετο συμβαίνει στη σύγχρονη κοινωνία, όπου οι ρόλοι των ενηλίκων είναι ποικίλοι και η εκμάθησή τους απαιτεί εκπαίδευση και πείρα. Εδώ η ένταξη των νέων απαιτεί επίπονη και συστηματική προσπάθεια. Η σύγχυση είναι μεγάλη στους σημερινούς Έλληνες εφήβους, γιατί έχουν να αντιμετωπίσουν, εκτός από τη μεταβατικότητα του δικού τους αναπτυξιακού σταδίου και τη μεταβατικότητα της ελληνικής κοινωνίας που προσπαθεί να εκσυγχρονιστεί. Και όλα αυτά μέσα σ' ένα κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται και χαρακτηρίζεται από την κρίση των αξιών και των θεσμών.

Η εντύπωση που επικρατεί, καλλιεργούμενη σε μεγάλο βαθμό από τα MME, είναι ότι υπάρχει ένα αγεφύρωτο χάσμα ανάμεσα στις απόψεις της εκάστοτε προηγούμενης και της επόμενης γενιάς, το λεγόμενο **χάσμα των γενεών**, και ότι είναι πολύ δύσκολη η επικοινωνία μεταξύ γονιών και εφήβων. Οι έρευνες όμως δείχνουν πως η σχέση των περισσότερων εφήβων με τους γονείς τους είναι αρμονική. Οι έφηβοι διαφωνούν με τους γονείς και υιοθετούν τις αξίες των συνομηλίκων στα

μικρότερης σημασίας θέματα, όπως είναι το στυλ των μαλλιών, το ντύσιμο, η ομιλία, η μόδα με τα τατουάζ και τα σκουλαρίκια, τα μηχανάκια, η ώρα της επιστροφής στο σπίτι μετά από τη βραδινή έξοδο, η μουσική, κ.ά. Στα σπουδαία, όμως, ηθικά, θρησκευτικά, κοινωνικά και πολιτικά θέματα, οι πεποιθήσεις των περισσότερων εφήβων συνήθως συμπίπτουν με αυτές των γονιών τους. Επίσης ότι, στην όψιμη εφηβεία, δέχονται την καθοδήγηση των γονιών σε ζητήματα εκπαίδευσης, σε επαγγελματικά θέματα, αλλά και σε προσωπικά ζητήματα.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε, ότι παρόλο που υπάρχουν διαμάχες μεταξύ των γενεών και η επικοινωνία μεταξύ γονιών και εφήβων δεν είναι πάντα εύκολη, η σπουδαιότητά τους έχει διογκωθεί και το χάσμα των γενεών δεν είναι τόσο μεγάλο όσο φημολογείται.

Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα ΝΕΟΣ ΑΓΩΝ στις 19/10/2016